

23.4.

KESKIVIIKKOSARJA 14

Musiikkitalo klo 19.00

Dima Slobodeniouk, kapellimestari

Johannes Piirto, piano

Tapiolan Kamarikuoro, valm. Hannu Norjanen

J. S. Bach-Webern: Ricercar teoksesta 7 min
”Musiikillinen uhrilahja”

Igor Stravinsky: Konsertto D-duuri jousiorkesterille 12 min
I Vivace
II Arioso (Andantino)
III Rondo (Allegro)

Igor Stravinsky: Konsertto pianolle ja puhaltimille 18 min
I Largo – Allegro
II Largo – Listesso tempo ma poco rubato
III Allegro – Lento

VÄLIAIKA 20 min

J. S. Bach-Berio: Contrapunctus XIX 8 min

Igor Stravinsky: Psalmisinfonia kuorolle ja orkesterille 22 min
I Exaudi orationem meam, Domine (Kuule minun rukoukseni, Herra)
II Expectans expectavi Dominum (Hartaasti minä odotan Herraa)
III Alleluja, laudate Dominum (Halleluja! Ylistäkää Jumalaa)

Väliaika noin klo 19.55. Konsertti päättyy noin klo 20.50.

J. S. BACH (1685–1750) – A. WEBERN (1883–1945): RICERCAR

Johann Sebastian Bach vieraili vuonna 1747 Potsdamin hovissa, jossa hän improvisoi ”vanhaan tyyliin” Fredrik Suurelle tämän antamasta teemasta. Samana vuonna Bach lähetti kuninkaalle sävelaiheeseen perustuvan ”Musiikillisen uhrilahjan” (Musikaliches Opfer BWV 1079), omistuksella ”Regis Jussu Cantio Et Reliqua Canonica Arte Resoluta” (RICERCAR).

Teoksen huipentuma on 6-ääninen fuuga (Ricercata), jolla Bach halusi todistaa vanhojen kontrapunktisten taitojen voiman. Ei ole sattumaa, että Anton Webern kiinnitti sarjallisen

myöhäistuotantonsa yhteydessä huomionsa juuri tähän osaan ja sovitti sen orkesterille vuonna 1935. Sovituksen tarkoituksena oli ”paljastaa teoksen motiivinen yhtenäisyys ja kuvastaa sen herättämiä tunteita minussa”.

Webern korosti teeman erikoisia intervallsuhteita pilkkomalla fuugan kuusi ääntä eri instrumenttien lyhyiksi repliikeiksi. Webern halusi osoittaa, kuinka moderni säveltäjä Bach oli aikoinaan ollut ja on yhä. Sovituksen aforistinen ilme kuului Wienin koulun tyyliin, mutta siitä kajastaa myös romanttinen, mahtavasti kunnioittava Bach-käsitys.

IGOR STRAVINSKY (1882–1971): KONSERTTO D-DUURI JOUSIORKESTERILLE

Igor Stravinskyn usklassismi ei merkinnyt niinkään säveltämistä barokin esikuvien mukaan, kuin menneen aikakauden haltuunottoa ja sen ominaispiirteiden irrottamista moderniin kontekstiin.

Yhdysvalloissa vuonna 1946 Paul Sacherille ja Baselin kamariorkesterille valmistunut Concerto in Ré (Konsertto D-sävellajissa) on Stravinskyn historiallisesti suuntautuneista teoksista viimeisiä. Konserttoa säveltäessään hän valmistautui jo viimeiseen tyylinmuutokseensa, ankaraan kontrapunktiin ja sarjallisuuteen. Konsertto in D:ssä Stravinsky pitäytyi pelkistetyssä otteessa, kineettisten rytmien balettimai-

nessa leikittelyssä, esikuvanaan Bachin Brandenburgilaiset konsertot.

Ensimmäisessä osassa (Vivace) duuri- ja mollisoinnut iskeytyvät iloisesti kirskahtellen toistensa kimppuun. Välitaitteen katkelmalliset teemat tavoittelevat varhaisempien teosten seesteisyyttä, mutta särmikkäät rytmit ja terävät aksentit karkottavat nostalgian, ja lopussa tiukasti sätkivät ostinatot palaavat takaisin.

Hidas osa (Arioso: Andantino) on harmoniselta kieleltään yllättävän perinteinen, mutta sen keinuissa rytmeissä ja viehkeästi kaarteleavassa sävelmässä on myös jotain salaviisasta ja arvaamatonta. Finaalirondo (Allegro)

sitä vastoin kihisee kiukkuista energiaa. Ikiliikkujamainen eteneminen katkeaa yhä uudelleen hellämielisiin poikkeaa-

miin ja kuumeinen lataus purkautuu vasta aivan lopussa.

IGOR STRAVINSKY: KONSERTTO PIANOLLE JA PUHALTIMILLE

Menetettyään sukuomaisuutensa Venäjän vallankumouksessa Igor Stravinsky aloitti pianistinuran lähinnä omien teostensa solistina. Maksimoidakseen hyödyt hän pidätti pianosävellystensä esitysoikeudet vuosikausiksi itselleen, mikä esti teoksia yleistymästä ohjelmistossa.

Vuonna 1923 Stravinsky sävelsi okton puhaltimille, jonka graafiset linjat ja selkeät värit antoivat kehukset seuraavana vuonna valmistuneelle konsertolle pianolle ja puhaltimille. Kolmiosaisen teoksen hahmotus on uusklassinen, mikä tässä tapauksessa tarkoitti myös ironista suhdetta menneisiin esikuviiin.

Ensimmäinen osa muistuttaa barokin ranskalaista alkusoittoa (hidasnopea-hidas). Avauksessa (Largo) on pisteellisten rytmien synkeää arvokkuutta, mutta pianisti pääsee vauhtiin

vasta nopean taitteen (Allegro) balettimaaisesti loikkivissa intervalleissa. Piano pyrähtelee etydimäisesti ylösalas asteikkoja ja tuntuu jo luisuvan ragtimen puolelle kun hidas avausaihe (Maestoso) palaa.

Hidas osa (Larghissimo) on vastapainoksi rauhallinen ja Stravinskyn mittapuulla tunteikas. Puhaltimista tunkee tummia värejä, jotka houkuttavat pianosta rapsodista kuviointia. Sitä täydentävät puhaltimien laulavat aiheet, joita pianokin tuntuu ihailevan.

Finaali on motorinen, fanfaareilla koristeltu voitonmarssi, johon sekoituu jazz-rytmejä ja kabaree-sävelmiä. Barokkitoccatan tavoin syöksyvä musiikki kuvastaa 1920-luvun koneaika-kauden optimismia, jota kahlitsee vain pieni muistutus koraalimaisesta vakaudesta ennen loppurynnistystä.

J. S. BACH – L. BERIO (1925–2003): CONTRAPUNCTUS XIX

Johann Sebastian Bachin Die Kunst der Fuge, "Fuugan taide" BWV 1080, jäi hänen teoksistaan viimeiseksi ja keskeneneräiseksi. Viimeistä Contrapunctusta (XIX) Bach saneli näkönsä menettäneenä apulaiselleen. Bachin poika lisäsi

käsitteelliseen: "Kirjoittaessaan tätä fuugaa, jossa nimeä BACH on käytetty vastateemana, säveltäjä kuoli".

Bachin viimeiseksi jäänyt fuuganpalaan jäi myös Luciano Berion viimeisten töiden joukkoon. Sovittaessaan

Bachin Ricercaren Anton Webern pyrki sointiväreillä pirstottuun melodiaan, mutta Berio tapaa Contrapunctus-sovituksessaan (2001) italialaisittain sävytettyjä värejä, lempeää sfumatoa ja viileitä varjostuksia.

Kapellimestari Giuseppe Sinopolin muistolle omistamassaan sovituksessa Berio luo 23:n soittajan yhtyeellä

tummia, mutta lämpimiä värejä, josta erottuvat saksofonien ja harpun pikantit sävyt. Painotus puhaltimiin on myös viite Bachin urkuihin. Berio ei hällunnut täydentää Bachin keskeneräistä fuugaa, vaan vie lopussa äänet B-A-C-H-asetelmaan, eräänlaiseen riitasointiseen aameneen.

IGOR STRAVINSKY: PSALMISINFONIA KUOROLLE JA ORKESTERILLE

Igor Stravinskyn Psalmisinfonia (Symphonie de Psalms) oli Bostonin sinfoniaorkesterin ja Sergei Koussevitzkyn tilaus orkesterin 50-vuotisjuhliin vuonna 1930.

Kustantaja pyysi säveltäjältä ”jotain populaaria”, johon Stravinsky tarttui, ”en kustantajan tarkoittamassa merkityksessä ’helppotajuinen’, vaan jonakin yleisesti arvostettuna”. Samasta syystä säveltäjä valitsi lähtökohdakseen Psalmin 150, jonka musiikillinen Herran ylistys oli ollut kautta vuosisatojen suosittu sävellysaihe. Stravinskya oli ärsyttänyt tekstin monet mahtipontiset tulkinat ja hän muistutti, että ”psalmit ovat ylistyksen, mutta myös vihan ja tuomion, jopa kirouksen runoja”.

1800-luvun sinfonista tyyliä Stravinsky inhosi halutessaan säveltää psalmien pohjalta sinfonian hänellä oli mielessään teos, jossa eri osilla oli orgaaninen ja periodinen yhteys toisiinsa. Viitteet menneiden aikojen tyyliin ovat Psalmisinfoniassa kunnioitettavia, eivät ironisia. Tärkeä heräte teokselle oli säveltäjän paluu vuonna

1926 ortodoksisen kirkon yhteyteen. Stravinskyllä elämän ja kuoleman kysymykset oli luontevaa kohdata rituaaleissa, jotka yhdistävät kansoja ja aikakausia korostaen nöyryyttä ihmisen rajallisuuden edessä.

Psalmisinfonia valmistui vuonna 1930 Ranskassa. ”Ajatukseni oli, että sinfoniaani hallitsi kontrapunktinen kehitys ja että sen vuoksi kokoonpanoa olisi laajennettava. Lopulta päätin käyttää kuoroa ja soitinyhtyettä, molempia tasavertaisesti..”

Stravinsky ei teoksessaan tulkitse psalmeja henkilökohtaisesti – musiikista ei löydy värikkäitä kuvauksia Luojan ihmetöistä. Kuorossa soi kuvitteellisen seurakunnan, alkukristillisen yhteisön pelkistynyt kunnianosoitus Jumalalle, jonka mahtia ajan (musiikin), elämän ja kuoleman Herrana teoksen metriikka kuvastaa. Orkesterin ja kuoron tasaveroinen käsittely sitoo laulajat ja soittajat motiiviteknisesti kohtaloonsa.

Ensimmäinen osa (Psalmi 39:13, Exaudi orationem meam, Domine, ”Kuule rukoukseni Herra, ota vastaan

avunhuutoni”) käynnistyy orkesterin terävissä iskuissa, joita seuraavat puhaltimien koristeelliset aiheet. Piano jatkaa puhaltimien kuvioita ja mukaan liittyy Jumalaan vetoava kuoro, jonka yksivakaiseen valitukseen kietoutuvat soitinaiheet. Tämä on kuolevaisen veetoomus, ahdistunut tietoisuus elämän rajallisuudesta.

Oboe esittelee toisen osan (40:2, *Expetctans expectavi Dominum, ”Hartaasti minä odotin Herraa”*) fuugan teeman, johon muut puhaltimet ja viimein kuoro liittyvät. Stravinsky on kuvannut fuugaansa ”ylösalaisin käännetyksi pyramidiksi”, jossa korkealla diskantissa liikkuvia puhaltimia seuraa kuoro ja matalat jouset, sitten kuoro *a cappella*, ja päätteeksi orkesteri- ja kuorolinjat yhdistyvät suureksi kaksoisfuugaksi. Teksti kuvaa myös inspiraation syntymistä: ”Hän antoi suuhuni uuden virren, kiitoslaulun Jumalamme ylistykseksi.” Toinen fuugateemoista muistuttaa Bachin Musiikillisen uhrilahjan ai-
hetta.

Kolmannen ja laajimman osan hidas johdanto (Psalmi 150, Alleluja, laudate Dominum, ”Ylistäkää kaikin soittimin Herraa!”) oli sinfonian viimeisenä syntynyt jakso, joka vastaa edellisessä osassa herätettyyn kysymyksen. Säveltäjä kuvasi jakson alun perin rukoukseksi (”Gospodi pomilui”) ikonien Kristus-lapselle valtikkoineen ja valtakunnanomoinen.

Vasket, jouset ja kaksi pianoa käynnistävät energisen ja rytmikkään Allegron. Stravinskylla oli kohtausta säveltäessään mielessään juhlallinen kuva profeetta Eliaksesta nousemassa taivaaseen vaunuissaan. Jakso tuo sinfoniaan näyttämöllistä loistoa (”Ylistäkää häntä tanssien ja rumpua lyöden”), joka kuitenkin vetäytyy hitaan päätösjakson tieltä. Teos päättyy monumentaaliseen koodaan, jossa Laudate-hymni vaeltaa ylhäisenä, liikkumattomana ja seremoniallisena kohti iäisyyttä.

Antti Häyrynen

I

Exaudi orationem meam,
 Domine et deprecationem meam.
 Auribus percipe lacrimas meas ne sileas.
 Quoniam advena sum apud te et
 peregrinus,
 sicut omnes patres mei.
 Remitte mihi, ut refrigerer priusquam
 abeam et amplius non ero.

II

Expectans expectavi Dominum
 et intendit mihi.
 Et exaudivit preces meas:
 et eduxit me de lacu miseriae
 et de luto faecis,
 et statuit super petram pedes meos:
 et direxit gressus meos.
 Et immisit in os meum canticum novum,
 carmen Deo nostro.
 Videbunt multi et timebunt:
 et sperabunt in Domino.

III

Alleluia,
 Laudate Dominum in sanctis Eius,
 laudate Eum in firmamento virtutis Eius.
 Laudate Eum in virtutibus Eius.
 Laudate Eum secundum multitudinem
 magnitudinis Eius.
 Laudate Eum in sono tubae,
 laudate Eum in psalterio et cithara,
 laudate Eum in timpano et choro,
 laudate Eum in cordis et organo,
 laudate Eum in cymbalis benesonantibus,
 laudate Eum in cymbalis iubilationis
 omnis spiritus laudet Dominum.

I

Kuule minun rukoukseni,
 Herra, ota korviisi minun huutoni.
 Älä ole kuuro minun kyyneleilleni;
 sillä minä olen muukalainen sinun
 tykönäsi,
 vieras, niin kuin kaikki minun isänikin.
 Käännä pois katseesi minusta, että minä
 ilostuisin,
 ennen kuin menen pois eikä minua enää
 ole.

II

Hartaasti minä odotin Herraa,
 ja hän kumartui minun puoleeni
 ja kuuli minun huutoni.
 Ja hän nosti minut ylös turmion kuopasta,
 lokaisesta liejusta,
 ja asetti minun jalkani kalliolle,
 hän vahvisti minun askeleeni.
 Hän antoi minun suuhuni uuden
 virren,
 kiitoslaulun Jumalallemme.
 Sen näkevät monet ja pelkäävät
 ja turvaavat Herraan.

III

Halleluja!
 Ylistäkää Jumalaa hänen pyhäkössään,
 ylistäkää häntä hänen väkevyytensä
 taivaanvahvuuksissa.
 Ylistäkää häntä hänen voimallisista
 teoistansa,
 ylistäkää häntä, sillä hänen herrautensa on
 suuri.
 Ylistäkää häntä pasuunan pauhulla,
 ylistäkää häntä harpuilla ja kanteleilla.
 Ylistäkää häntä vaskirummuilla ja
 karkelolla,
 ylistäkää häntä kielisoittimilla ja huiluilla.
 Ylistäkää häntä helisevillä kymbaaleilla,
 ylistäkää häntä kumisevilla kymbaaleilla.
 Kaikki, joissa henki on, ylistäkää Herraa!

DIMA SLOBODENIOUK

Dima Slobodeniouk on urallaan yhdistänyt tulkinnoissaan aineksia niin venäläisistä juuristaan kuin nykyisen kotimaansa Suomen musiikkikulttuurista. Helmikuussa 2013 Slobodeniouk nimettiin Galician sinfoniaorkesterin musiikilliseksi johtajaksi. Slobodeniouk on toiminut Korsholman Musiikkijuhlien taiteellisenä johtajana sekä Oulu Sinfonian taiteellisenä johtajana 2005–2008.

Moskovassa syntynyt Slobodeniouk opiskeli kotikaupungissaan viulunsoittoa Zinaida Gilelsin ja J. Chugajevin johdolla 1980–1989. Hän jatkoi opintojaan myöhemmin mm. Sibelius-Akatemiassa Olga Parhomenkon ohjauksessa. Kapellimestariopintonsa Slobodeniouk aloitti niin ikään Sibelius-Akatemiassa. Hän opiskeli Atso Almilan kapellimestariluokalla 1996–1998, minkä jälkeen hän sai opettajikseen Almilan lisäksi Leif Segerstamin ja Jorma Panulan. Hän on opiskellut myös Esa-Pekka Salosen ja Ilja Musinin johdolla. Kapellimestaridiplominsa Slobodeniouk suoritti vuonna 2001 parhain mahdollisin arvosanoin.

Kaudella 2013–2014 Slobodeniouk esiintyy viulisti Viktoria Mullovan ja Ranskan radion sinfoniaorkesterin kanssa sekä vieraillee mm. Hollannin radion sinfoniaorkesterin, Luzernin sinfoniaorkesterin, Monte Carlon filharmonikkojen sekä Helsingin kaupunginorkesterin ja Tapiola Sinfoniettan kapellimestarina.

Dima Slobodeniouk on levyttänyt mm. Sebastian Fagerlundin musiikkia Göteborgin orkesterin kanssa BIS-levymerkille.

JOHANNES PIIRTO

Johannes Piirto aloitti opinnot Sibelius-Akatemian nuoriso-osastolla 2004 ja siirtyi 2011 solistiselle osastolle Jussi Siiralan, Matti Raekallion, Antti Siiralan ja Liisa Pohjolan ohjaukseen. Piirto opiskelee myös sävellystä Tapio Tuomelan oppilaana ja orkesterinjohtoa Jorma Panulan johdolla. Mestarikursseilla häntä ovat opettaneet mm. Menahem Pressler Jeffrey Swann ja Dmitri Baskirov.

Piirto on palkittu monissa kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailuissa, kuten Dorothy MacKenzie Artist Recognition Scholarship Awards -pianokilpailussa New Yorkissa 2008 sekä Kansainvälisessä Maj Lind -pianokilpailussa Helsingissä 2012.

Johannes Piirto on esiintynyt mm. Mikkelin Musiikkijuhlilla, Kauniaisten sekä Mäntän Musiikkijuhlilla, Tammissaaren Kesäkonserteissa, Kirkko Soikoon! -festivaalilla sekä Cziffra-säätiön festivaalilla Wienissä, Sveitsissä ja USA:ssa. Kamarimusiikkia hän on esittänyt mm. Esa Ruuttusen, Natalia Gutmanin, Kaija Saariketun sekä Alexander Chaushianin kanssa. Orkesterin solistina Piirto on ollut Vaasassa, Mikkelissä ja Porissa. Kuluvalla kaudella hän esiintyy mm. Tampere Filharmonian ja Turun fil-

harmonisen orkesterin solistina sekä PianoEspoo -festivaalilla.

Johannes Piirto kantaesitti oman teoksensa Virta Musiikkitalon avajaisissa syksyllä 2011. Tammisaaren Kesäkonserteissa kuultiin 2012 Piirron Prologi pianolle ja orkesterille -teoksen kantaesitys Jukka-Pekka Sarasteen ja Suomalaisen Kamariorkesterin esittämänä.

TAPIOLAN KAMARIKUORO

Tapiolan Kamarikuoro piti debyyttikonserttinsa vuonna 1984. Kuoron taiteellinen toiminta muodostuu itse tuotetuista konserttiproduktioista, ammattiorkesterien ja musiikkifestivaalien tilauskonserteista sekä monivuotisista sävellystilaus- ja levytysprojekteista.

Tapiola Originals on kansainvälinen kokoelma tilaussävellyksiä Itämeren alueen säveltäjiltä. Kansalliskirjastoprojektissa dokumentoidaan keskeisten suomalaisten kuorosäveltäjien tuotantoa. Kuorolla oli vuosina 2000–2005 nimikkosäveltäjäsopimus Jaakko Mäntyjärven kanssa. Lisäksi kuoro on levyttänyt suomalaisia oopperoita Suomen Kansallisoopperan orkesterin, Radion sinfoniaorkesterin ja Helsingin kaupunginorkesterin kanssa. Kuoro on esittänyt barokin ajan ja klassisten säveltäjien suurteoksia myös monien ulkomaisten huippukapellimestarien kuten Peter Schreierin,

Harry Christophersin, Roy Goodmanin ja Paul Hillierin johdolla.

Useimmat kuoron levytyksistä on palkittu kotimaisilla levypalkinnoilla. Kuoron Penderecki- ja Sibelius -levyt sisältyvät ”benchmark”-levytyksinä Gramophone-lehden julkaisemaan maailman parhaita levyjä esittelevään Gramophone Classical Good CD Guide -luetteloon. Vuodesta 1998 alkaen kuoron taiteellisenä johtajana on toiminut kapellimestari Hannu Norjanen.

Kuoro sai Espoon kaupungin kulttuuripalkinnon 2005 tunnustuksena ansiokkaasta toiminnasta Espoon kulttuurielämän hyväksi.

RADION SINFONIAORKESTERI

Radion sinfoniaorkesteri (RSO) on Yleisradion orkesteri, jonka tehtävänä on tuottaa ja edistää suomalaista musiikkikulttuuria. Orkesterin uusi ylikapellimestari on Hannu Lintu.

Radio-orkesteri perustettiin vuonna 1927 kymmenen muusikon voimin. Sinfoniaorkesterin mittoihin se kasvoi 1960-luvulla. RSO:n ylikapellimestareita ovat olleet Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo. Saraste ja Oramo ovat RSO:n kunniakapellimestareita.

RSO:n ohjelmistossa on tärkeällä sijalla uusin suomalainen musiikki ja orkesteri kantaesittää vuosittain useita Yleisradion tilausteoksia. RSO:n tehtäviin kuuluu myös koko suomalaisen orkesterimusiikin taltioiminen kantaneuvoille Yleisradion arkistoon. Kaudella 2013–2014 orkesteri kantaesittää kuusi kotimaista Yleisradion tilaamaa teosta.

RSO on levyttänyt mm. Eötvösin, Nielsenin, Hakolan, Lindbergin, Saariahon, Sallisen, Kaipaisen ja Kokkosen teoksia sekä Launiksen Aslak Hetta-oopperan ensilevytyksen. Orkesterin levytykset ovat saaneet merkittäviä tunnustuksia, kuten BBC Music Magazine- ja Académie Charles Cros -palkinnot. Lindbergin ja Sibeliuksen viulukonsertot sisältävä levy Lisa Batiashvilin kanssa (Sony BMG) sai MIDEM Classical Awards -palkinnon 2008. Samana vuonna New York Times valitsi toisen Lindberg-levytyksen vuoden levyksi.

RSO tekee säännöllisesti konserttikiertueita ympäri maailmaa. Kaudella 2013–2014 orkesteri tekee Hannu Linnun kanssa Keski-Euroopan kiertueen.

RSO:n kotikanava on Yle Radio 1, joka lähettää orkesterin kaikki konsertit yleensä suorina lähetyksinä niin Suomesta kuin ulkomailtakin. Osoitteessa yle.fi/rso voi konsertteja kuunnella sekä katsella korkealaatuisen livekuvan kautta. Syksyllä 2013 Yle Teema lähetti kaikki Hannu Linnun johtamat konsertit suorina lähetyksinä. RSO Musiikkitalossa-lähetykset jatkuvat keväällä vaihtuvien kapellimestarien seurassa.